

СТАНОВИЩЕ

от професор д-р Дарина Пеева Зиновиева, Юридически Факултет на Пловдивски Университет „П.Хилендарски“, член на Научното жури в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ на Пловдивския Университет „П.Хилендарски“, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право /Международно право и международни отношения/

1. Със заповед № Р-33-3695 от 10. 07. 2019 г на Ректора на Пловдивския Университет "П.Хилендарски" съм назначена за член на Научното жури в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ на Пловдивския Университет "П.Хилендарски", обявен в ДВ. бр. 31 от 12. 04. 2019 г. за нуждите на Юридическия факултет. След влизане в сила на Решение №11149 от 04.11.2021 г. по а.д. № 6080/2021 г. на Върховния Административен Съд, на научното жури са предоставени материали на двама допуснати кандидати - д-р Гергана Гозанска и д-р Стоян Мемцов, за ново негово решение.
2. Кандидатката Гергана Гозанска сочи като хабилитационен труд, публикуваната монография „България и юриспруденцията на постоянния съд за международно правосъдие и международния съд на ООН“, 2019, Университетско издателство „П.Хилендарски“, ISBN 978-619-202-457-4. Представя и списък с публикации, разделени на такива, свързани с хабилитационния труд и други. Всички са след получаване на научната степен”доктор”.

Изискванията на чл.53, ал.1 от ППЗРАСРБ относно придобита научна степен „доктор“ и нужната педагогическа дейност са изпълнени. С оглед интереса на кандидатката към международното право, прави впечатление посочената в автобиографията ѝ дейност като помощник –адвокат в Департамента за деца и семейства в гр.Нейпълс, Флорида, САЩ.

Хабилитационният труд се състои от увод, четири глави, заключение и библиография.

Систематиката на труда е много добра- първите две глави имат за основен предмет на изследване актове на Постоянния съд за международно правосъдие /ПСМП/, а следващите две глави- актовете на Международния съд на ООН /МСООН/. Обединяващ елемент е, че актовете са постановени по дела, в които страна е България. Положителна оценка заслужава и прегледността в систематиката по отношение видовете актове на двата съдилища - обособени са в отделни глави съвещателните мнения и решенията. Изследвани са също така и индивидуалните мнения на съдиите.

Още в увода правилно авторката сочи актуалността на изследването, като се мотивира с липсата на единно задълбочено изследване и наличието само на отделни публикации. Мотивира се още с полезността на такъв обобщен анализ поради „динамиката на международните отношения” и включването на юрисдикционна клауза в международни договори при спор между държавите пред Международния съд /стр.9/.

Методите на изследване също са посочени от авторката в Увода и са подходящи за целите на изследването /с.11/ Отново там тя прави кратко пояснение на основния предмет на всяка от главите и аргументира с каква цел изследва сочените конкретни решения на ПСМП и на МС ООН, както и по каква причина допълва с изследване на актове на съдилищата по други дела, като ги посочва примерно.

В Глава Първа Г.Гозанска прави много добър анализ на съвещателните мнения, произнесени от ПСМП, по дела със страна България. В началото, с цел яснота, е направен кратък исторически преглед на създаването на ПСМП. Г.Гозанска постига яснота и чрез краткото представяне на процедурата по постановяването на двата акта на ПСМП - решения и съвещателни мнения /от сезирането до постановяването им/.

Подробният анализ на първото съвещателно мнение на ПСМП от 31 юли 1930г, завършва с полезно заключение на авторката относно значението на акта, като е акцентирано върху формулирането на принципа за примат на международното право над вътрешното право и на формиране на понятието „малцинство”, свързано с тълкуването на термина „община”. /с 42-43/. Анализът на производството по произнасяне със съвещателно мнение в спора между

България и Гърция е фокусиран върху тълкуването на конкретни спорни въпроси, свързани с прилагане на Конвенцията от 1919г. Полезни са изводите, насочени към ролята на тълкувателната дейност на ПСМП и последващото ѝ практическо приложение, както в юриспруденцията, така и в текстове на международни договори.

Със същата вещина авторката прави анализ и на следващото съвещателно мнение на ПСМП от 8.03.1932г., с което се тълкуват въпроси от приложението на Спогодбата Моллов - Кафандарис. При този анализ тя умело се фокусира основно върху спецификите на процесуалните проблеми, свързани със сезиране поради спор между страните. Положителна оценка заслужава заключението относно разграничението между съдебна и съвещателна функция /с.52/. При анализа на проблема, тя изяснява въпроса за наличие или липса на спор между страните, по смисъла на Спогодбата. В тази връзка положително следва да се оценят и разграниченията за наличието и липсата на компетентност на съда, както и за предмета на тълкувателната дейност на съда.

В глава Втора авторката анализира решенията, постановени от ПСМП.

Положителна е оценката ми относно анализа на Решение №3 от 1924г. и Решение №4 от 1925г., както и относно изводите на авторката по процесуалноправни въпроси, свързани с допустимост на исковете. Полезни са изводите относно редица материалноправни въпроси и тълкуването им от съда, свързани с обезщетенията на български или гръцки граждани.

Задълбочен анализ Г.Гозанска е направила на делото Белгия срещу България. Като принос може да се посочи извода по отношение позицията на съда при прилагането на двете юрисдикционни основания по делото Белгия срещу България.

Считам също за принос на авторката анализирането на така нар. индивидуални мнения и различията между особените мнения и противоположните мнения./с.76 и сл/.

В глава Трета от научен интерес са постановените съвещателни мнения на Международния съд на ООН в дела, по които страна е България.

Положително оценявам подхода на авторката да направи съпоставка на приликите и отликите в съдопроизводството на двете юрисдикции- ПСМП и МС ООН. Така напр. Г.Гозанска е разсъждавала върху сходства в устройствените правила на двете юрисдикции /брой съдии, продължителност на мандат и др/. Представила е статистическите данни за различия в дейността на двете юрисдикции, като напр. оспорването на компетентността. После е анализирала в подробности самото оспорване на тази компетентност /напр. видовете резерви и тяхната процесуална реализация/. Заслужава добра оценка анализа на постановените от съдии индивидуални мнения и особеностите, свързани с тях.

В края на раздел 3.1 от труда си, авторката обобщава „приемствеността“ между тези две съдилища. От научен интерес са конкретизираните разлики в принципната правна уредба на съвещателните мнения.

Добър е подходът на авторката да разгледа в детайли съвещателните мнения на МС ООН в дела, по които страна е България. Такъв анализ е направен на съвещателно мнение на съда относно тълкуване на мирните договори с България, Унгария и Румъния. Важни за изследването са потърсените причини, довели до искане на тълкуване и анализа на разпоредбите от договора за мир с България от 1947г, които конкретно са предмет на тълкуване от съда.

Положително следва да се оцени анализа на съдебните аргументи, по повод на възраженията за даване на съвещателно мнение от съда, или на принципния отказ на съда да дава съвещателни мнения. Добър подход на автора е да направи анализ и на процесуални въпроси, свързани със съвещателни мнения, предмет на този раздел на труда /напр. относно трети член на Комисията/.

В Четвърта глава Г. Гозанска с тази вещина и задълбоченост анализира решенията и определенията, които са постановени от МС ООН по дела със страна България. В началото на главата, тя сочи като предмет на изследването постановено решение по въздушния инцидент през 1955г., както и определения на същия съд. Авторката прави добър баланс между представянето на фактите и обстоятелствата, позициите на държавите, процесуалните проблеми и материално-правните изводи в постановените актове.

От практическо и доктринерно значение са изводите на авторката относно ползването на съдебната практика в последващи дела на МС ООН.

В края на тази глава Г.Гозанска поставя въпрос и дава отговор дали правната защита на България по анализирани в труда дела е с високо юридическо качество. Категоричното положително изразено мнение на авторката има значение с оглед оценката за доктрината и практиката в страната ни в сферата на международното публично право. Тази идея също заслужава висока оценка.

Критичните ми бележки са свързани с техническото оформяне на текста, тъй като на места са цитирани дела, които подплатяват аргументи на определена теза на автора, а вместо да са разположени в основния текст, те са представени като бележка под линия./с.83/. Това е авторова преценка, но трудът, според мен, би се асимилирал по-лесно, ако се промени редакцията.

Също така може да се препоръча на автора да направи предложение за подобряване тълкувателната дейност в действащото вътрешно публично право, като се потърси полезен елемент от анализирани международни юрисдикции.

В обобщение, Гергана Гозанска е представила монографичен труд, който има качествата на актуално изследване, с изразен приносен характер за доктрината. Също прави впечатление, че приносите са в разнообразни материали, които са обединени от общия предмет на монографията. Авторката е демонстрирала аналитични умения, както и умения да обобщава обемен материал, от който да извлече нужните изводи и аргументи за тях.

Библиографията, публикувана в монографичния труд, е с впечатляващ обем и разнообразие. От значение е и умението за добра систематичност, каквато тя е постигнала.

Други публикации на авторката, извън темата на монографията, показват, че тя умее да намира теми, които са полезни за актуалната доктрина и практика. Такъв е примерът с нейния научен интерес към прилагането на „soft law” като източник в международното право и в юриспруденцията.

Авторката има и цитирания от други автори. Авторските приноси са личен принос. Разгледани са данните от научно-метричните показатели.

Цялостната ми оценка, на основание чл.26, ал.1 от ЗРАСРБ е **положителна**.

3. Кандидатът Стоян Мемцов представя като хабилитационен труд монографията „Въоръжената хуманитарна интервенция международноправни аспекти“. Представя и 11 допълнителни публикации.

Изискванията на чл.53, ал.1 от ППЗРАСРБ относно придобита научна степен „доктор“ и нужната педагогическа дейност са изпълнени.

Всички публикации са след получаване на научната степен д-р по право. В допълнение следва да се отбележи, че е представен и издаден монографичен труд, на базата на защитения дисертационен труд, което според науко-метричните показатели дава повече точки на кандидата.

Структурата на монографията е много добра като систематика - състои се от предговор, две части със съответни глави във всяка от тях, заключение и библиография. В Предговора авторът очертава основни въпроси, на които си поставя за цел да намери отговор в изследването, както и кратко представяне на съдържанието.

В глава Първа на Част Първа трябва да се оцени положително анализа на автора в исторически план до приемане Устава на ООН.

Разглеждат се доктрини в различни периоди и критериите за допускане на водене на война- така напр. доктрината в каноничното право /стр.18/, особености на доктрината за справедливата война през Средновековието /стр.22/ и т.н. В хода на историческия анализ Мемцов анализира и спецификата на понятието „състояние на война“/стр.26/. В анализа си разглежда постепенното установяване в практиката на различни форми на употреба на сила или принуда, като например „ репресалиите, мирните блокади, морските демонстрации,“, които не са възприемани като състояние на война./стр.33/. Авторът чрез историческия преглед успява да покаже до кой момент ограничения за водене на война не са установени в правото и анализира първите опити за такива в периода на така нар. Хагски конференции /стр 35 и сл/. Положително трябва да се оцени, че разглеждайки развитието на доктрините за справедлива война, принос на автора е подчертаването на новите елементи, които отличават едните от другите концепции. Така С.Мемцов достига в своя исторически анализ до

опитите за правно регулиране на *ius ad bellum* в периода между двете световни войни и идеята за създаване на Обществото на народите.

Положително трябва да се оцени по-подробния анализ на нормативната основа на новия ред след Втората световна война в Устава на Организацията, в сила от 24 октомври 1945 г. Положително трябва да се оцени, че Ст.Мемцов разглежда различните тези на противоречивото тълкуване относно чл.2 пар 4 от Устава / стр 54 и сл/. Интерес представлява тезата за така нар.. „икономическа сила“. Авторът се спира и на действието „заплаха със сила“, като представя доктринерни мнения и анализи на практиката на Международния съд. Систематично, Ст.Мемцов прави обобщение, че „преобладаващата практика на държавите свидетелства в полза на абсолютния характер на забраната на чл. 2, пар. 4 от Устава на ООН, изключващ нейната допустимост за специални цели.”/стр.66/.

В следващата част на труда, Ст. Мемцов се спира на изключенията, предвидените в Устава на ООН за забраната за употреба на сила, което като систематика е положително.Така той анализира хипотезата на правото на индивидуална или колективна самоотбрана в чл. 51, като анализира изключението от реализиране на „въоръжено нападение“ по см. на Устава на ООН, както и специфични субекти, които извършват действия чрез инструкции на държавата /стр.71 и сл/. Считам за полезен подробния анализ на така нар. „упражняване на сила при самоотбрана“. Авторът обсъжда различни форми на причини за самоотбрана, като онагледява с примери от съдебната практика/ напр.делото *Нефтени платформи* (2003 г.), стр.74 и сл/.

Важно за доктрината е вниманието на автора към двата принципа „Необходимост и пропорционалност“ при самоотбрана. В тази част авторът илюстрира с редица примери как се реализират двата принципа и какви действия се тълкуват като такива, с които се реализират или нарушават тези принципи. Примерите са предимно от съдебната практика като напр. делото Никарагуа, делото „ДР Конго и Уганда от 2006“ и др. Интерес представлява принципната позиция на Международния съд, както и особените мнения. Той обобщава тази позиция, което следва да се оцени положително/стр.81 и сл/.

Авторът обосновава добре проблемите, свързани с доказателствената тежест, която лежи върху държавата, извършила действия по самоотбрана.

С полезност за доктрината се отличава анализа на правомощията на Съвета за сигурност и най-вече правото му на преценка за конкретна ситуация. В тази връзка той обобщава изразените становища на Съвета за сигурност, че при възникнали ситуации, органът много рядко е определял действията като агресия, а повече като заплаха за мира. /стр88/.

В отделна част от книгата авторът анализира мерките, които Съветът за сигурност към ООН е предприемал, на основание Глава VII от Устава на ООН при заплаха срещу мира или при директно нарушаване.

Добър подход на автора е идеята да насочи вниманието си към съотношението на мерките, които взема Съвета за сигурност, и съображенията, по които се ориентира към конкретна мярка. Така авторът коментира специфичната мярка, регламентирана в чл. 41 от Устава, т.нар. „умни санкции“ и пояснява с примери какви видове са реализирани.

Добър е анализа на хипотезата относно изразено съгласие на приемащата държава за военна намеса от друга държава. Авторът поставя важни въпроси от административното и конституционното право от типа- кой е държавния орган с компетентност да изрази необходимото съгласие. Безспорно е, че принципът е, че вътрешната конституционна уредба на страната следва да определи кой е този орган. Добър е подходът на автора да анализира изключенията относно „забраната за употреба на сила“ не само в правната регулация, но и когато произтичат от „международния обичай, т.е. от *„общата практика на държавите, призната като право“*/стр.96/.

Интерес представлява хипотезата за намеса в граждански конфликт, като авторът сочи за пример когато две или повече групировки в държавата претендират да са законното правителство, като всяка от тях прави искане за външна намеса в нейна помощ.

Правилно той поставя важни въпроси като напр. кое е правителството на държавата, което единствено има право да поиска външна намеса, дали е допустимо такова искане да бъде направено от правителство, което не е дошло на власт чрез редовния правен ред, но към момента управлява държавата ефективно. Авторът дава обобщен извод от практиката на държавите и

акцентира върху разликата между подкрепата за законното правителство и подкрепа за въоръжената опозиция, които са изяснени от Международния съд по делото *Никарагуа* (1986 г.) /стр101/.

Интерес представлява изследването , провокирано от конфликта в СР Югославия, относно международния обичай, като източник на правото, разрешаващ въоръжена хуманитарна намеса.

Така авторът пояснява различните тези /за и против/ законността на употребената срещу СР Югославия въоръжена сила. Подробно той анализира как се стига до допускане на употреба на сила срещу една държава без разрешението на Съвета за сигурност на ООН, когато същата има за цел въоръжената хуманитарна интервенция /стр.120 и сл/

Положително следва да се оцени изследването на понятието „право на хуманитарна интервенция“ и размислите относно това дали може да се аргументира като институт на позитивното международно право. Същото важи и за понятието „хуманитарни мотиви“.

Добър е подхода с изясняването на *ius cogens*, както при тълкуването на Виенската конвенция, така и за целите на международното право в систематика с други актове. Добро е обобщението, което авторът прави във връзка с подходящото място на международният обичай в общото международно право, особено за целите на така нар. въоръжена хуманитарна интервенция. В частта на монографията, в която авторът изследва въпроса за позитивното право на въоръжена хуманитарна интервенция без разрешение на Съвета за сигурност, заслужава добра оценка изследването на различните видове доктринерни тези.

Оценявам целенасоченото внимание на автора в следващи части от книгата да намери конкретни основания за съществуването на „право на въоръжена хуманитарна интервенция“, което да е в Устава на ООН, или от международния обичай. Така авторът ползва различни методи на тълкуване, като се стреми да спазва така нар. „ правило за тълкуване на термините на международните договори в съответствие с обикновеното им значение“ /стр 151/ Авторовото заключение е , че „*a contrario* тълкуването“ на разпоредбата на чл. 2, пар. 4 от Устава на ООН не следва да се подкрепя. /стр 155 исл/.

Добри са изследванията за съотношението между клауза от международен договор, международното обичайно право и обичайноправна норма, свързани с допускането на въоръжена интервенция. /стр 156 исл/

Тук авторът дава свое мнение и обосновава защо при колизия между норми, съдържащи се в международен договор, и норми, произтичащи от международния обичай, „ще се приложат принципи за определяне на приложимата норма, установени както в националните правни системи, така и в международното право”. /стр 156/

В края на труда си Ст.Мемцов разглежда понятието за обичайна норма на международното право, и съответно въоръжената хуманитарна намеса като обичайно право. С редица примери /Бангладеш, Камбоджа и др/, той онагледява обичайната практика, мнението на международната общност и органи.

Изводите на автора са обобщени в последната част на книгата и включват предложения *de lege ferenda* /стр 202 и сл/.

Критичните ми бележки към монографичния труд се състоят в това, че авторът представя в труда си повече идеите и изводите, изразявани в доктрината от други автори. Препоръката ми е да има повече лични разсъждения и изводи, които изрично да сочат по всеки поставен проблем категорично мнение на автора. Целият труд дава добра представа за доктрината и практиката по поставения въпрос, но като че ли полезността е повече в политологията, отколкото в правото. Принципно, в научните изследвания е важно намирането на решение на правен проблем и релацията на установеното в исторически план с настоящ правен проблем, което може да се препоръча да се доразвие в представения труд.

В обобщение, д-р Стоян Мемцов е представил монографичен труд, който има качествата на актуално изследване, с приносен характер за доктрината. Авторът показва умения да обработва доктринерни тези по определен проблем и да ги представя в систематика. Библиографията, публикувана в монографичния труд е както на чуждестранни, така и на наши автори.

От допълнителните публикации с най-добро приносно значение откроявам статията „Традиционните критерии за държавност, сп. Правна мисъл, брой № 1, 2018,41-58, ISSN 1310-7348.“. В нея авторът анализира доктринерните мнения за всеки критерий, като накрая изразява свое лично мнение относно приложимостта им. Също считам за особено добре обоснован критерият „правителство“ и възможностите за ефективно управление на държавата от него.

Авторът има цитирания от други автори, според представената справка. Авторите творби са негов личен принос. Разгледани са данните от наукометричните показатели.

Цялостната ми оценка, на основание чл.26, ал.1 от ЗРАСРБ е положителна.

4. Допълнителни показатели за двамата кандидати:

На основание чл.27, ал.1 от ЗРАСРБ, считам, че с оглед на равните обобщени оценки на кандидатите, следва да се анализират и показателите, регламентирани в чл.27, ал.4 от ЗРАСРБ.

Както беше отбелязано по-горе, д-р Г. Гозанска има по-голям времеви преподавателски стаж и по няколко учебни дисциплини. Д-р Г. Гозанска е преподавала по учебните дисциплини „Международно публично право“, „Международно договорно право“, „Международно дипломатическо и консулско право“, „Международни отношения“, „Право на Европейския съюз“, „Семейно и наследствено право“, „Право на интелектуалната собственост“ в ЮФ на ПУ, като общо за периода 2008-2019 г. тя има 11 години преподавателски стаж. Общият брой учебни часове, съгласно приложенията за това документи, е много по-голям от този на С.Мемцов. Д-р Ст.Мемцов е водил 180 уч. часа семинарни занятия по „международно частно право“ през 2016-2017г. През 2017-2018г. по същата дисциплина е водил 150 уч. часа семинарни занятия, както и 36 уч. часа лекции по „международно договорно право“, като общо има 2 години преподавателски стаж. По отношение работата със студенти, както д-р Гозанска, така и д-р Мемцов са водили кръжоци със студентите, видно от документацията. Също така д-р Г.Гозанска отчита участие в научно-изследователски проекти, което е

допълнителен аргумент за повече принос в научно-изследователската дейност. Ст. Мемцов е представил с 1 статия повече като обем на научноизследователското творчество, както и отпечатан труд на базата на защитената докторска дисертация. При общата ми оценка на постиженията в научно-изследователската сфера на Ст.Мемцов, изразена в т.3 от становището, е взет пред вид този факт с оглед науко-метричните показатели и допълнителните дейности по преработването. По отношение на членството на кандидатите в организации във връзка с насочеността на материята, д-р Гергана .Гозанска е член на Дружеството на ООН за България и на Българската асоциация по сравнително право , което следва да бъде отчетено.

Общо по групите допълнителни критерии- учебно-педагогическа и научно-изследователската дейност, намирам, че те се удовлетворяват в по-голяма степен от д-р Гергана Гозанска.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

С оглед изложеното по-горе, считам , че както Гергана Гозанска, така и Стоян Мемцов отговарят на чл. 24, ал. 1 от ЗРАСРБ, чл. 53, ал. 1 от ППЗРАСРБ, чл. 65 и чл.66 от ПРАСПУ, както и на т. 4 от Допълнителните критерии на Юридическия факултет на Пловдивския университет за придобиване на научни степени и академични длъжности.

С оглед на допълнителните показатели, приложени поради еднакво положително мнение, изразено в т.2 и т.3 на становището, за удовлетворяване на основните законови условия, на основание чл. 27, ал. 4 от ЗРАСРБ, чл. 57а, ал. 2 от ППЗРАСРБ, чл. 69, ал. 2 от ПРАСПУ, предлагам следното класиране на кандидатите в конкурса:

на първо място - д-р Гергана Костадинова Гозанска;

на второ място - д-р Стоян Пантелеев Мемцов.

Поради тези съображения, на основание чл. 26, ал. 3 и чл. 27, ал. 4 от ЗРАСРБ, чл. 57, ал. 3 и чл. 57а, ал. 1 и 2 от ППЗРАСРБ и чл. 68, ал. 3 и чл. 69, ал. 1 и 2 от ПРАСПУ и моята положителна оценка на изследователската и педагогическа

дейност, ми дават основание да предложа д-р Гургана Костадинова Гозанска, да бъде избрана от Факултетния съвет на ЮФ на ПУ"П.Хилендарски" за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.6. „Право“, в научна специалност „Международно право и международни отношения“.

12. 02. 2022г.

професор д-р Дарина Зиновиева.....